

ΑΝΩ ΘΡΩΣΚΩ

Γράφει και επιμελείται: Γιώργος Τζίβας
tzivas.g@politis-news.com

«Να κοιτάτε ψηλά, στα αστέρια, και όχι κάτω στα πόδια σας. Να είστε περίεργοι. Και όσο δύσκολη και αν μοιάζει η ζωή σας, μπορείτε πάντα να βρείτε να κάνετε κάτι και να πετύχετε σε αυτό. Το ζήτημα είναι να μην το βάζετε κάτω.»

ΣΤΙΒΕΝ ΧΟΚΙΝΓΚ

Συνέντευξη με τον λέκτορα Φιλοσοφίας Παναγιώτη Θανασά

Η φιλοσοφία να εμβολιάζει τον δημόσιο διάλογο

Του Γιώργου Τζίβα

Ο Παναγιώτης Θανασάς είναι ένας παλιός γνώριμος της Κύπρου. Ως λέκτορας Φιλοσοφίας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου την περίοδο 1998-2003 είχε έντονη δημόσια παρουσία με συχνές παρεμβάσεις για πνευματικά και πολιτικά θέματα. Ήταν επίσης ιδρυτικό μέλος και πρώτος πρόεδρος της Ένωσης Ακαδημαϊκού Προσωπικού, η δράση της οποίας συνέβαλε αποφασιστικά σε βελτιώσεις του θεσμικού πλαισίου που διέπει το Παν. Κύπρου, καθώς και τα άλλα δημόσια ιδρύματα που ιδρύθηκαν στο μεταξύ: θεσμοθέτηση ανέλιξης, συμβούλια τμημάτων, ιατροφαρμακευτική περίθαλψη του προσωπικού κ.λπ. Η τότε απόφαση για απόρριψη της ανέλιξης του δημουργήσε ένα από τα μεγαλύτερα δημόσια "σκάνδαλα" του Παν. Κύπρου. Παρά την ακύρωση εκείνης της διαδικασίας από το συμβούλιο του πανεπιστημίου, ο Π. Θανασάς είχε στο μεταξύ λάβει την απόφαση να μετακινηθεί στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, όπου έκτοτε διδάσκει φιλοσοφία.

Τους τελευταίους μήνες, ο κ. Θανασάς βρίσκεται συχνά στην Κύπρο, στο πλαίσιο του ερευνητικού έργου "Αναγνώσεις της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας: Το παράδειγμα της ερμηνείας του Αριστοτέλη από τον Χάιντεγκερ", με ανάδοχο φορέα το Ανοικτό Πανεπιστήμιο Κύπρου και συντονιστή τον καθηγητή Στέφανο Ευθυμιάδη. Το έργο χρηματοδοτείται από τη δράση του Ιδρύματος Προώθησης Έρευνας για την "Προσελκύση Ερευνητών Εξωτερικού", που προβλέπει τη μετάκληση στην Κύπρο ερευνητών με "έκτεταμένη αναγνώριση διεθνούς επιπέδου αναφορικά με το ερευνητικό τους έργο, υψηλά ακαδημαϊκά προσόντα, συμμετοχή σε μεγάλο αριθμό ερευνητικών έργων και σημαντικές δημοσιεύσεις σε έγκυρα διεθνή επιστημονικά περιοδικά". Μείζον γεγονός του έργου αναμένεται να αποτελέσει το διεθνές συνέδριο με θέμα "Αναγνώσεις του Αριστοτέλη" (Readings of Aristotle), στο οποίο θα μιλήσουν μερικοί από τους διεθνώς σημαντικότερους μελετητές του αριστοτελικού έργου. Οι εργασίες του συνεδρίου θα διεξαχθούν στο Παν. Λευκωσίας το Σάββατο 9 και την Κυριακή 10 Φεβρουαρίου, 9.30-13.30 και 15.30-17.00.

Η ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ

Κύριε Θανασά, τον τελευταίο καιρό βρίσκεστε και πάλι στην Κύπρο στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος για τις "Αναγνώσεις της αρχαίας ελληνικής φιλοσοφίας". Βλέπετε να έχει αλλάξει κάτι από το 2003, όταν φύγατε;

Ναι, υπάρχουν σημαντικές αλλαγές. Η πολιτιστική ζωή έχει βελτιωθεί αρκετά, έχει γίνει πιο πλούσια. Υπάρχουν περισσότερες συναυλίες, παραστάσεις, προβολές. Και περισσότεροι νέοι άνθρωποι που ενδιαφέρονται να κάνουν πράγματα και να δείχνουν τη δουλειά τους. Υπάρχει βέβαια και η 'κρίση' - αλλά νομίζω ότι ήρθε η ώρα να αντιμετωπίσει και η Κύπρος τη δική της 'φούσκα'. Ελπίζω μόνο εδώ να μην σκάσει, όπως συνέβη στην Ελλάδα, αλλά απλώς να ξεφουσκώσει.

Πώς εννοείτε την κυπριακή "φούσκα";

Η 'φούσκα' εδώ είναι καταρχήν οικονομική: τη βλέπει κανείς στις κατοικίες των 400 τετραγωνικών με ποίνα που κάθε μέσος υπάλληλος θεωρεί ότι δικαιούται να κατέχει - χτισμένες φυσικά όχι με δικά του χρήματα, αλλά με θαλασσοδάνεια. Δεν είμαι ειδικός, αλλά έχω την εντύπωση ότι το σημαντικότερο πρόβλημα της Κύπρου είναι ο τεράστιος ιδιωτικός δανεισμός. Οι περισσότεροι γύρω μας είναι "ακάλυπτοι", αλλά αυτό δεν εμποδίζει μια τεράστια διόγκωση του Εγχωρίς κανένα πραγματικό αντίκρισμα. Η 'φούσκα' είναι συγχρόνως πολιτική και πνευματική. Η διακυβέρνηση της τελευταίας δεκαετίας υπήρξε καταστροφική - ένα μείγμα δηλητηρίου και ανικανότητας. Ελπίζω τα πράγματα να βελτιωθούν με την επόμενη κυβέρνηση. Όσο για

Η «φούσκα» είναι συγχρόνως πολιτική και πνευματική. Η διακυβέρνηση της τελευταίας δεκαετίας υπήρξε καταστροφική - ένα μείγμα δηλητηρίου και ανικανότητας

Οι εργασίες του συνεδρίου θα διεξαχθούν στο Παν. Λευκωσίας το Σάββατο 9 και την Κυριακή 10 Φεβρουαρίου, 9.30-13.30 και 15.30-17.00

τον λεγόμενο πνευματικό κόσμο, δίπλα στους πραγματικούς δημιουργούς λειτουργεί ένα ολόκληρο σύστημα συγκοινωνούντων δοχείων από διάφορες παρές που ανταλλάσσουν θέσεις, τιμητικά αξιώματα και αμοιβαίες φιλοφρονήσεις.

Είκατε χαρακτηριστεί από τον τύπο ως το enfant terrible του Πανεπιστημίου Κύπρου, και η αποχώρησή σας από εκεί υπήρξε αρκετά επεισοδιακή. Ειπώθηκαν τότε σκληρές κουβέντες. Μετανιάνετε;

Ειπώθηκαν πράγματι σκληρές κουβέντες, αλλά πάντα σε απάντηση σκληρών και πρωτοφανών πράξεων και αποφάσεων που είχαν προηγηθεί. Ο Μάρτιν Χάιντεγκερ γράφει κάπου ότι ακόμη και η σκληρή πολεμική μπορεί να είναι χρήσιμη, αν τη διαδέχεται η στοχαστική επεξεργασία της. Θέλω να πιστεύω ότι προσωπικά έχω κάνει αυτήν τη στοχαστική επεξεργασία. Και πάντως, ποτέ δεν έπα-

Η φιλοσοφία ανέκαθεν, ήδη από την εποχή του Αριστοτέλη, αυτοπροσδιοριζόταν ως μια δραστηριότητα που επιτελείται "εαυτής ένεκα", χάριν αυτής της ίδιας, χωρίς να ενδίδει στην ανάγκη να αποδείξει μια εργαλειακή χρησιμότητά της. Αυτό ισχύει, παρεμπιπτόντως, και για άλλες μορφές του πνεύματος: για την τέχνη, ας πούμε, για τη λογοτεχνία, ακόμη και για την ιστορία. Μόνο οι αφέλεις πιστεύουν ότι διαβάζουμε ιστορία για να μην επαναλάβουμε "λάθη" του παρελθόντος - αυτό το έχει δείξει με πολύ ωραίο τρόπο ο Χέγκελ. Το νόημα της ενασχόλησης με τη φιλοσοφία είναι επομένως η παραγωγή νέου νοήματος, το οποίο προκύπτει μέσα από τη στοχαστική αναμέτρηση με κείμενα του παρελθόντος. Τα κείμενα αυτά δεν τα αντιμετωπίζουμε ως απομακρυσμένα μουσειακά εκθέματα ή ως νεκρά ίχνη, αλλά ως δυνάμει συνομιλητές μας, που μπορούν να μας δώσουν απαντήσεις

πριακή επαρχία, αλλά διαλέγονται με τη διεθνή ακαδημαϊκή κοινότητα.

Υπάρχει φιλοσοφική κοινότητα στην Κύπρο σήμερα;

Υπάρχει δυνάμει φιλοσοφική κοινότητα. Υπάρχουν αξιόλογοι ερευνητές, αλλά χρειάζονται μια θεσμική στέγη, που δεν μπορεί να είναι άλλη από ένα πανεπιστημιακό ίδρυμα. Κι εδώ το Πανεπιστήμιο Κύπρου έχει ακόμη πολλά κενά να καλύψει...

Τι πιστεύετε ότι έχουμε να κερδίσουμε ασχολούμενοι με τη φιλοσοφία σήμερα;

Η φιλοσοφία είναι μια διαρκής άσκηση στην εννοιολογική αυστηρότητα και ακρίβεια, στην παραγωγή έγκυρων επιχειρημάτων και συλλογισμών. Η άσκηση στη φιλοσοφία, εκτός από αυτοσκοπός, μπορεί να εμβολιάσει τον δημόσιο λόγο με μια υπευθυνότητα στη χρήση των εννοιών και ευρύτε-

Μελετώντας τον τρόπο με τον οποίο ένας από τους σημαντικότερους φιλοσόφους του 20ού αιώνα, ο Χάιντεγκερ, προσέγγισε την αριστοτελική σκέψη, θέλουμε να δείξουμε ότι μια τέτοια προσέγγιση της αρχαιότητας είναι παραγωγική, όταν ξεφεύγει από την κενολογία των επαίνων για το "μεγαλείο της αρχαίας ελληνικής σκέψης".

φα να έχω φίλους στο Πανεπιστήμιο Κύπρου, και στην Κύπρο γενικότερα. Στο πλαίσιο του ερευνητικού προγράμματος που 'τρέχει' αυτήν την περίοδο, διοργανώσαμε και μια ενδιαφέρουσα ημερίδα - όχι πάντως με το εκ πρώτης όψεως 'αρμόδιο' τμήμα, αλλά με το τμήμα Αγγλικών Σπουδών. Γενικά υπάρχει επικοινωνία, ανταλλαγές, συνεργασία. Αυτό που έχει σημασία στις διαμάχες και συγκρούσεις είναι αυτές να μην μετατρέπονται σε μόνιμη εμπάθεια, από την οποία παρεμπιπτόντως αυτός που υποφέρει και θίγεται περισσότερο είναι ο ίδιος ο φορέας της.

Τι νόημα έχει σήμερα ένα ερευνητικό πρόγραμμα για τις Αναγνώσεις της αρχαίας φιλοσοφίας, με ειδικότερη έμφαση στον Αριστοτέλη και τον Χάιντεγκερ;

σε ερωτήματα που εμείς θέτουμε, εδώ και τώρα. Το συγκεκριμένο ερευνητικό έργο έχει ωστόσο και μια ιδιαίτερη πτυχή, που αφορά την αντιδιαστολή του σε έναν ευρέως διαδεδομένο τρόπο ενασχόλησης με την αρχαία φιλοσοφία στον τόπο μας. Μελετώντας τον τρόπο με τον οποίο ένας από τους σημαντικότερους φιλοσόφους του 20ού αιώνα, ο Χάιντεγκερ, προσέγγισε την αριστοτελική σκέψη, θέλουμε να δείξουμε ότι μια τέτοια προσέγγιση της αρχαιότητας είναι παραγωγική, όταν ξεφεύγει από την κενολογία των επαίνων για το "μεγαλείο της αρχαίας ελληνικής σκέψης". Τιμούμε την αρχαία φιλοσοφία όχι όταν την επικαλούμαστε, όχι όταν εκφωνούμε πανηγυρικούς με αναφορές στον Πλάτωνα ή τον Αριστοτέλη, αλλά όταν τους μελετούμε και τους ερμηνεύουμε, και όταν αυτές οι ερμηνείες δεν μένουν περικλειστές στην ελληνική ή κυ-

ρα της γλώσσας. Και ας θυμούμαστε πάντα ότι τα προβλήματα της γλώσσας δεν είναι ποτέ μόνο προβλήματα γλώσσας, αλλά προβλήματα σκέψης.

Πείτε μας δυο λόγια για το διεθνές συνέδριο που ετοιμάζετε.

Το διεθνές συνέδριο για τον Αριστοτέλη διοργανώνεται από τους συναδέλφους Στέφανο Ευθυμιάδη και Χρίστο Παναγιώδη και από εμένα. Πρόκειται ίσως για το σημαντικότερο φιλοσοφικό γεγονός που έλαβε χώρα στην Κύπρο τις τελευταίες δεκαετίες! Δυστυχώς, δημόσιοι και ιδιωτικοί φορείς, με την εξαίρεση του Πανεπιστημίου Λευκωσίας, δεν έδειξαν τη διάθεση αρωγής που θα ανέμενε κανείς. Αλλά ελπίζουμε να κεντρίσουμε το ενδιαφέρον του ευρύτερου μορφωμένου κοινού, και αναμένουμε τη συμμετοχή και συμβολή του.